

Prin hazardul Istoriei, ne recunoaștem *așezați* (nu doar că s-a întâmplat să fim aici și ne recunoaștem *așezarea*, ci cu o insinuare vagă a nevinei noastre decurgând din pasivul întâmplării: cineva ne-a așezat anume, ca să ne joace feste...) „la porțile Orientului” (iarăși, relele dinspre acolo ni se trag), dar și la Poarta Occidentului, tânjind mereu recunoașteri și integrări. Că acest *între* – adică *și-și* sau *nici-nici*, funcție de umoarea momentului analitic – ne stă în fire ne-o spune și limba română cu privirea ei sexuată: dacă unele limbi nu au genuri, iar altele au un neutru în care să se refugieze pentru priviri calme și reci asupra-le, noi avem *ambigen* (indiferent ce spun gramaticile!!!), adică un gen bogat și nesigur, alunecând din masculinul singurătății în femininul comunitar, ambele fețe fiindu-i la îndemână și subminându-ne, prin ele, încă o dată, *așezarea*. Căci dubla valență androgenică îi dă dezinvoltură și șarm, dar nu-i ușurează nicidecum asumarea fără rest și fără grețuri de către o tabără sau alta. Când lucrurile

Noul din concepția filosofică cioraniană este tocmai asumarea acestui registru al suferinței în dauna Lui Dumnezeu, ca orgoliu al prăbușirii ce se face refondare ontologică a unei lumi dezvrăjite. Paroxisumul decăderii sufletești, dar și capacitatea omului de a supraviețui în atari condiții, mândria rezistenței în nimic și din nimic, iată de unde izvorăște ideea de extaz la Cioran, negativitate unde îl recuperează inclusiv pe Eminescu, în virtutea unor poeme ca *Rugăciunea unui dac* și *Mortua est!*, situându-l pe poetul esențial între antipofeți, sfinți ai suferinței care nu înalță ci coboară spre un alt regim de ideal, încununat prin eșec ca semn al unei alegeri cu semn schimbat: „Am putea avea impresia că Eminescu a încercat se se lase înșelat de dragoste. Totuși, el cunoaște amăgirea tuturor apatiilor sale. Nu se dedă pasiunii decât pentru suferințele pe care ea le inspiră, pentru eșecul ei. De altfel, nu am remarcat că dragostea este substanța poeziei doar pentru că ea exclude fericirea?”

Este important de remarcat că în acest citat găsim cuvântul *cunoaște* subliniat tipografic. Care e rostul acestei sublinieri? Poate chiar acela de a ne arăta ce fel de cunoaștere metafizică are în vedere autorul în interpretarea sa: pentru Cioran „*amăgirea tuturor apatiilor sale*” reprezintă negarea cunoașterii clasice prin paroxismul emoțiilor, al sentimentelor și pasiunilor, adică eliberare de „*amăgirea gândirii sistematice*”, cu care s-au iluzionat epocile de sensibilitate și

digresiuni

Irina PETRAȘ

Despre așezare

Etimologic, digresiunea e plecare, părăsire, despărțire, deviere de la drumul mare, al tuturor, încălcarea a unei datorii. Toate constrângerile ivite când citești o carte cu creionul în mână se vindecă prin digresiuni. Nimic mai încântător decât visarea lăaturalnică, ispitirea unei cărării personale în răspăr față de unicelele textului celuilalt. Rândurile din acest colț de pagină sînt astfel de încântări.

par să meargă bine, ne fericim că nu suntem de un singur fel, când istoria o ia razna și cere buletine de identitate, ne trezim priviți chiondorâș și de unii, și de alții.

Lucrul cel mai rău ori cu urmări greu de vindecat mi se pare a fi, am mai spus asta, starea noastră de *ne-așezare*. Tranziția numește nu o perioadă trecătoare, un prag de trecut

dinspre o societate spre alta, să zicem, ci provizoratul etern în care ne bălăcim, improvizația ca lege a zilei. Cum la români lipsește (credea Rădulescu-Motru) aplecarea spre lucrarea în perspectiva lungă a istoriei (cea care cere efort îndelungat cu succese/câștiguri târzii și mereu îndoielnice), dar și spiritul comunitar, interesul personal ori de grup fiind la noi mereu și nesmintit dea-

supra celui public, o lucrare de o viață neterminată la dispariția autorului nu e continuată firesc și generos de generația imediat următoare. Tot ce s-a făcut *înainte* e lăsat/impins/aruncat deoparte și se re-începe de la capăt, „pe râu în jos”, vorba cântecelului pentru copii, dărâmarea fostului pod de piatră fiind anunțată cu o încântare greu de ascuns. Locuim o permanentă stare de urgență în gol, de ne-așezare cronicizată, de forfotă gălăgioasă, în cerc (vicios). Avem prea multe cioturi care n-au fost pădure și ruine care n-au fost zidiri.

Dezavuarea valorilor patrimoniale ține de auto-situarea noastră periferică și suspendată. Numai un neam deloc împăcat cu propriul trecut poate cheltui atâta energie neagră pentru a încerca să demoleze tot ce-l înconjoară. Dar e simplă chestiune de „zgomot”. Pentru nimic, firește! Nici unul dintre marii denigrați n-a avut cu adevărat de suferit sub atacul detractorilor de meserie. Aceștia din urmă, vorba lui De Gaulle, și-au luat în sarcină un proiect prea vast pentru slabele mijloace de care dispun.

de farmec a unei doctrine care dihotomizează esențele față cu amăgirile, aparențe înnobilate, recîștigate la statut major pentru natura creatoare a omului, impregnate de unica forță de care dispune el, poieza: „*Mîndria filosofiei a constat în a considera ideile în sine. Orgoliul acesta e aproape o rușine. Din moment ce tot ceea ce este nu poate fi considerat în sine, a face din reflexele schematice ale aparențelor structuri închegate, cu finalitate în sine, este o aberație care nu poate fi iertată. Omul nu poate atinge decât un extaz al aparențelor. Aceasta e singura realitate. Poezia, muzica, și mistica servesc aceste aparențe supreme. Lumea în sine? O sumă de aparențe supreme, dacă acest dans de umbre are o margine și constituie o lume. Filosofia să explice, dacă poate.*”¹

Este evidentă ruptura de Kant, cum s-ar putea traduce în termeni mai adecvați despărțirea de filosofie la Cioran, un episod cît se poate de concret, petrecut în ultimul an de facultate, în care un rol diabolic pare să fi deținut și marele magistru metafizic de origine brăileană, Nae Ionescu, care l-a „încurajat” fără s-o știe pe nărăvașul său student să aleagă viața în locul filosofiei, fie ea chiar și o viață închinată lecturii și scrisului, mai sistematice mult chiar decît pretențiile magistrale ale discutabilei figuri tutelare a glorioasei generații '27.

Daniel Ștefan POCOVNICU

¹ Op.cit., p.164-165.

Cioran și mitul lui Eminescu (3)

spirit de sorginte heraclitică. Dacă lov înseamnă om ascensional, poetul e antipofetul care tinde la idealul veșniciei decăderi în imperfecțiunea definitivă, atît de umană, în definitiv: „Un poet minte dacă nu se prăbușește sub propriul ideal. Mai mult decît toți oamenii, el este în căutarea iluziei, fără a se putea vreodată instala în ea.”

Deznădejdea se instituie astfel în soluție gnostică pentru ieșirea din constrîngerea anti-

nomiei estetice ce separă filosofia de poezie și artă. Ea devine autentică atitudine creatoare, metodă asumată pînă la limitele manierismului uneri. Să cităm dintr-un alt text cioranian intitulat chiar *Rugăciunea unui dac*: „Poate nu este inutil de semnalat aici că ultima pagină a *Tratatului de descompunere*, prima mea carte scrisă în franceză, este, prin ton și violență, foarte apropiată de excesele dacului.”

Mărturisirile acestea ne permit să presupunem că tînărul Cioran, histrion bîntuit de dorul lipsei de măsură a geniului, a fost marcat nu doar de literatura eminesciană, ci și de „filosofia” lui, pe care le-a apropiat printr-o practică estetică a deznădejdiei, ca instrument paradoxal de cunoaștere. O profundă aplecare asupra operei cioraniene de tinerețe sugerează drept ultimă ambiție sistemică încercarea tînărului revoltat într-ale filosofării de a structura în însuși cîmpul de forță vitală al haosului filosofiei romantice o „doctrină a amăgirilor”, cum ne permitem s-o intitulăm, cheie fericită pentru înțelegerea adecvată a afinităților eminesciene de la Cioran.

Așa-zisa doctrină e dezvoltată în *Cartea amăgirilor*, unde tînărul revoltat al Rășinariilor argumentează cu aplicată convingere cauza despărțirii de filosofie, ultima șansă a evadării unui spirit prea liber de eseist din capcanele sistematicității teutonice a filosofiei cu pretenții științifice. Partea a VII-a a volumului în cauză, *Gustul amăgirilor*, dezvoltă pe tînărul eseist dornic să se elibereze de dogmele filosofiei, deși iremediabil rob al disciplinei acesteia mult disputate. În consecință, Cioran nu găsește altă soluție pentru eliberarea de gîndirea conceptuală decît pe calea aceleiași gîndiri, prin forjarea încărcată

• Gheorghe Velea - Diana